

Et læreruddannelsesperspektiv på undervisning af flersprogede elever: Hvordan udeskole kan understøtte sprogpædagogiske aktiviteter

Flersprogede elever i grundskolen kan opleve udfordringer med at tilegne sig skolens fagsprog. Lærere bør være opmærksomme på, at flersprogede elever ofte kun overfladisk kender og forstår fagernes før-faglige samt faglige udtryk. Med henblik på denne andet-sprogspædagogiske problemstilling undervises der i et omfang af 5-10 ECTS på læreruddannelsen i, hvordan lærere kan gennemføre inkluderende undervisning, som understøtter flersprogede elevers fagsproglige udvikling.

Ved at kombinere undervisningen af flersprogede elever i læreruddannelsen og udeundervisningen blev der på læreruddannelsen i Nr. Nissum eksperimenteret med at styrke lærerstuderendes bevidsthed om at udvikle andet-sprogspædagogisk praksis i under-

ANJA BOLS SLÅTTVIK

Lektor og ph.d.stud.
University College VIA
Engelsk og dansk som andetsprog
abs@via.dk

KAREN BARFOD

Docent i udeskole
University College VIA
Biologi og idræt
ksba@via.dk

visningen af skolefagsprog. 27 studerende deltog i et projekt, hvor de opbyggede viden om og erfaringer med, hvordan undervisning uden for klasserummet kan bidrage til ordforrådstilegnelse gennem kropslige og sanselige tilgange til ord, begreber og tekster.¹

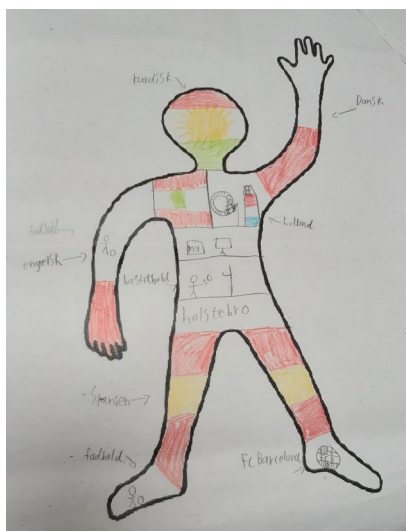
Sprog og udeskole

I undervisningen på læreruddannelsen om flersprogede elever i skolen udvikles de studerendes forståelse af sprog som læringsredskab i skolens fag. De får viden om sprogtilægnelsesprocesser, om flersprogethed og om andetsprogspædagogik og -didaktik; jf. læreruddannelsesstudieordningen for fællesfag (VIA.dk 2022). Alle fag betragtes principielt som sprogfag, og de studerende forberedes på begrundet at kunne integrere sprogdidaktiske refleksioner og tilgange i deres undervisningsfag.

I projektet deltog de studerende i tre workshoper, hvor sprog og udeskoleteori blev kombineret og afprøvet i praksis. Udeskole er en undervisningsform, hvor eleverne regelmæssigt undervises i grundskolens almindelige fag uden for klasserummet, i naturen, samfundslivet eller på kulturinstitutioner. Udeskole er interessant i sprogsammenhæng, fordi den har vist sig at bidrage til øget læseforståelse (Otte m.fl. 2019), og svenske teenagere oplever, hvordan deres engelske talefærdigheder og motivation for at lære engelsk øges ved udeskole (Myhre og Fiskum 2021). Uderummets ændrede ramme-faktorer skaber også trykthed omkring den usikre sprogbruger alene ved, at eleven favnes af god plads og skærmende baggrundsstøj, som kan invitere til ubundet at øve sig i udtale og samtale på målsproget (Slåttvik 2017).

Sprogportræt og registerkontinuum

De studerende blev undervist i værktøjet 'sprogportræt', som visualiserer og åbner elevens sprogverdener og giver viden om elevens erfaringer i og uden for skolen med tilegnelse af andre sprog. Dette kan danne en meget nuanceret basis for lærerens didaktiske overvejelser under planlægningen af udeskole-fagundervisning, hvor 'sprogarbejdet' handler om, at læreren planlægger en undervisning, der giver alle elever mulighed for sproglig deltagelse (Knudsen & Wulff 2021).

Figur 1. Sprogportræt, dreng i 6. klasse.

De studerende blev også undervist i registerkontinuet (Østergaard 2021). Her behandles sprog og sprogbrug inden for områderne felt, relation og måde, og det viser, hvordan kommunikation og intention kontinuerligt flytter sprogbrugen frem og tilbage mellem hverdagspræget sprog og akademisk formelt sprog, og mellem nære og abstrakte relationer. De studerende blev bevidste om deres fagsproglige felt(er) på et kontinuum fra hverdags- og kontekstafhængigt sprog til formelt og kontekstafhængigt sprog, foruden om den relationelle sprogbrug mellem lærer-elev og elev-elev. De studerende kunne dermed planlægge, gennemføre og evaluere aktiviteter, der bevidstgør eleverne om deres sprogbrugs bevægelse mellem det hverdagsprægede og fagligt formelle.

Tre analytiske kategorier til udeskole med sprog

Eggersen (2017, 2020) beskriver læreres didaktiske intentionalitet med udeskole i tre delvist overlappende kategorier: 'Motion og bevægelse i faget', hvor formålet er at variere undervisningen, repetere et fagligt indhold med øvelsesbaseret undervisning og fremme elevernes hukommelse med fysisk aktivitet; gerne af høj intensitet (o-løb, grammatikstafet, ord-på jord). 'Sprog som ledsagelse til handling', hvor formålet er at konkretisere et abstrakt fagligt indhold ved at knytte det til kropslige erfaringer med handling, sansning eller bevægelse af lav intensitet. Altså at finde, skabe og betragte

sprog i sprogbrugssituationer. Eksempelvis under, over og på klatrestativet, eller opdagende skrivning af oplevelse, metasproglige samtaler, undersøgende sprogfunktioner og udvikling af sprog fra hverdagsprog til akademisk sprog ('skolesprog'). Foruden 'stedbaseret læring', hvor der anvendes et bestemt sted som kundskabskilde og læringsobjekt, idet elevens interaktion skal stimulere kropslig erfaring og episodisk hukommelse. Steder betragtes som produkter af en kultur, og stedet skabes gennem elevens tilstedeværelse og omverdensømfindtlighed.

Metode

Med både teoretiske og praktiske erfaringer mødte de studerende 20 elever i en 6. klasse og deres klasselærer. Deltagerne blev delt i otte grupper og arbejdede ved første møde med sprogportrættet; ca. to elever pr. gruppe. Analyser af elevernes portrætter førte til planlægning af undervisningsaktiviteter i en udeskolekontekst med primært fokus på 'sprog som ledsagelse til handling' for at udvikle elevernes fagsprog.

Data

Data udgøres af to underviseres observationer, otte film, de studerendes refleksioner og analyser i skriftlige opgaver, noter fra de studerendes evalueringer foretaget med eleverne, samt de studerendes mundtlige evalueringer af projektets dobbelte didaktik: lærerstuderendes udbytte og elevernes udbytte. De studerende lavede otte film (mellem 2.47 og 5.40 minutter), der beskriver de forskellige undervisningsforløb. Ét forløb handler fx om at udvikle elevernes sproglige kompetencer inden for nordisk sprog ved bl.a. at læse højt ude fra sangen "Fattig Bonddräng" fra Emil fra Lønneberg; et andet arbejdede med elevernes ordforråd i forbindelse med billedkunst, og et tredje understøtter elevernes udvikling af deres ordforråd inden for geometrien, hvor de bl.a. skal finde og fortælle om konkrete figurer på skolens legeplads (tabel 1).

Analyse

Eggersens kategorier danner baggrund for analysen af de studerendes produkter, der blev gennemført ad to omgange i en iterativ proces. Først blev de gennemset individuelt af begge undervisere i

en foreløbig analyse, hvorefter hvert enkelt produkt blev diskuteret inden den endelige kategorisering.

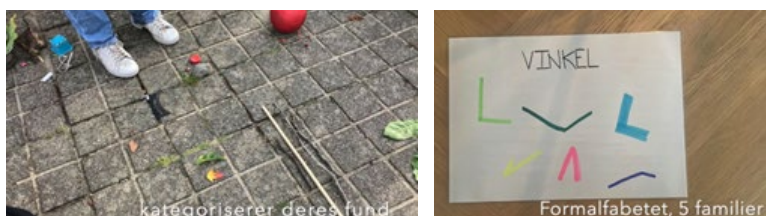
Resultater

I analysen af de studerendes produkter ligger de fleste (seks ud af otte) i Eggersens (2017, 2020) kategori 2. De afspejler projektets praksis, hvor der arbejdes med at konkretisere et abstrakt fagligt indhold eller faglige begreber ved at knytte dem til handlinger, objekter og dét at skabe og betragte sprog i uderummet.

Forløb nr.	Undervisnings fag og indhold	Varighed min.	Motion og bevægelse i faget	Sprog som ledsagelse til handling	Sted-baseret læring	Kommentarer
1	Billedkunst & matematik, Formalfabetet og geometri	4.08		X		Link til dette forløb, se note 2.
2	Idræt, Fairplay med rollespil	2.47	X			Uderum uden betydning
3	Billedkunst, Landart og farvekvaliteter	3.26		X		
4	Dansk, nordiske sprog	5.40				Udtale fagsprog
5	Matematik, Geometriske fagord og figurer	2.43	X	X		
6	Matematik, Geometri på Legepladsen	4.57		X		Uderum uden betydning
7	Natur/teknologi, vortex, bygge model og vendespil	3.30		X		Uderum uden betydning
8	Engelsk, finde forskellige objekter i naturen	5.27		X		

Tabel 1. Kategorisering af de studerendes produkter.

Nogle film og tilhørende beskrivelser og refleksioner viser tydeligt, hvordan de studerende er bevidste om at folde fagenes fagsprog gradvist ud; altså bevæge sig sprogligt eksplicit på registerkontinuet. Nogle aktiviteter (fx forløb 7) introducerer fagsprog og gør dette begribeligt ved at bevæge sig mod hverdagsbeskrivelser af begreb og udtryk. Andre bevæger sig modsat på kontinuet ved at starte med at tale om begreber og udtryk i hverdagsprog for derefter at introducere fagudtrykket, når forståelsen er etableret (fx forløb 1).

Figur 2. Fra hverdagsprog til fagsprog. Elever arbejder med billedkunsts fagbegreber i formalfabetet. De finder formerne i uderummet og kategoriserer dem.

Ud over at de studerende lavede og evaluerede aktiviteter med og om sprog, sprogbrug og fagsprog i udeskole, opdagede de også sammen med eleverne, hvor mange sprog der er i spil i en 6. klasse. Flere havde sprog i familien, på sportsbanen, på ferier og i skolen, som eleverne selv så som adskilte. Nogle, fordi det vitterligt var forskellige sprog som dansk, libanesisk og pakistansk, mens andre portrætterede deres forskellige kontekstuelle sprogbrug og registre som fx 'spanske fodboldfødder'. Enkelte elever fremlagde deres sprogpportrætter – og eleverne gav udtryk for, at de faktisk ikke kendte til hinandens mange sprog, førend sprogpportrætterne blev tegnet. Nu hænger sprogpportrætterne sammen med de fotos af eleverne, der udsmykker klassens vægge. Og læreren brugte dem efterfølgende til forældresamtalerne.

Diskussion

Eggersens tredje kategori om stedbaseret læring er ikke repræsenteret i produkterne, sikkert fordi det pga. tidsrammen ikke var muligt at afsøge andre steder end skolegårdens potentiale for aktiviteter. Modellen er imidlertid ikke dækkende for de tre aktiviteter, som mestendels er traditionelle skoleaktiviteter, blot flyttet udenfor. Denne

kategori findes imidlertid hos Winje og Løndal (2021) som ‘Learning activities based on manipulation of symbols and representations’. Her er undervisningens sted uden betydning. Undervisningen tilføres variation ved, at den flyttes udenfor, men udnytter ikke nødvendigvis de potentialer for dybdelæring, transaktion mellem elev og sted og kontinuitet som udeundervisning har (Winje & Løndal 2021). Her har projektets intention med at lægge sig tæt op ad analysekategori 2 og åbne for muligheden for elevs optimerede sprogtilgængelse gennem netop kombinationen af sprogundervisning og udeskole ramt lidt ved siden af målet. Et andet element, der ikke bliver synligt i denne analyseramme, er de sprogbrugssituationer i aktiviteterne, hvor ‘forsigtige sprogbrugere’ anvender og taler sprog, fordi uderummet tilbyder en ‘individuel tryghed’ (Slåttvik 2017). For eksempel i forløbet med dansk og svensk, hvor uderummet tilbød en ramme for at turde sige noget og høre sig selv på målsproget, men hvor eleverne ikke anvendte artefakter fra uderummet. Vi hævder, at denne effekt ‘at turde sige noget højt’ alene kan retfærdiggøre, at man tager sin klasse uden for klasselokalet.

Svagheder i dette projekt

Studiet er baseret på et projekt med kun ét læreruddannelseshold, to entusiastiske undervisere og en enkelt afprøvningsklasse med mange flersprogede elever. Analysen er udført af initiativtagerne, og positiv bias i forhold til projektets indhold og analyse kan ikke udelukkes. På den anden side tilfører den tætte kobling mellem undervisningen, de studerendes praksis, analysen og diskussionen en dybere og nuanceret forståelse. Dertil kommer, at rammen med de korte undervisningssekvenser ikke giver mulighed for længere forløb og dermed det, som Winje (2022) kalder ‘dybdelæring’ i udeskole. Dermed kan de studerende få indtrykket af, at udeskole består af små faglige opgaver ude, og at de fremover ikke kommer til at udnytte hele det potentiale, uderummet tilbyder.

Konklusion – og bonuseffekter

Dette projekt handler om at anvende sprogaktiviteter i uderummet i læreruddannelsens undervisning. Læreruddannelsens dobbelte didaktik bliver tydelig, når de studerende udtrykker, at det er positivt at have afprøvet teorien i håndgribelige opgaver i workshoper, inden de selv skal lede aktiviteter i uderummet. De oplevede at få indsigt i, hvordan sprogaktiviteterne i uderummet førte til en bred for-

ståelse af sprog, og de kunne overføre konkrete erfaringer til praksis med eleverne. De var overraskede over elevernes mange sprog og over den styrke, uderummet tilførte begrebsindlæringen. En studerende sagde: “Før vi arbejdede ude, kunne eleven kun fire af de otte geometriske figurers navne, men efter vi havde været ude [en time], kunne han dem alle otte. Jeg kunne også mange flere, for jeg ved ikke ret meget om matematik.”

Eleverne arbejdede aktivt, praktisk og kreativt med fagsprog i de forskellige kontekster og engagerede sig i den anderledes skoledag.

Samarbejdet mellem læreruddannere på tværs af faggrænser og samarbejde om faglige og didaktiske elementer med elever styrker lærerstuderendes oplevelse af sammenhæng og mening i læreruddannelsen. Vi kan kun opfordre til, at vi på læreruddannelserne arbejder på tværs og i team med forskellige fagligheder for at skabe kontinuitet og helhed i de studerendes uddannelsesforløb.

Noter

1. LuLab-projektet er støttet med 60 timer af interne udviklingsmidler (Nielsen & Jensen 2020).
2. <https://centerforboernognatur.dk/projekter/hjaelp/billedkunstbegreber-formalfabetet>.

Litteratur

- Eggensen, D. (2017). Dansk i udeskole. I: Ejbye-Ernst, N., Barfod, K. & Bentsen, P. (red.), *Udeskoledidaktik for lærere og pædagoger* (s. 139-164). København: Hans Reitzels Forlag.
- Eggensen, D. (2020). Ej, hvorfor skal vi ud?! Didaktisk intentionalitet i udeskole. *Studier i læreruddannelse og profession*, 5 (2), 138-154.
- Knudsen, S. K. & Wulff, L. (2021). Sprog og fag. I: Knudsen, S. & Wulff, L. (red.), *Kom ind i sproget. Flersprogede elever i fagundervisningen* (2. udg., s. 15-38). København: Akademisk Forlag.
- Myhre, T.S. & Fiskum, T.A. (2021). Norwegian teenagers' experiences of developing second language fluency in an outdoor context. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 21 (3), 201-216. DOI: 10.1080/14729679.2020.1769695.
- Nielsen, B.L. & Jensen, E. (2020). Teacher education as a laboratory for developing teaching approaches – a collaboration between teacher educators, student teachers, and local schools. *Educational Research for Policy and Practice*. Doi.org/10.1007/s10671-021-09306-9.
- Otte, C. R., Bølling, M., Stevenson, M. P., Ejbye-Ernst, N., Nielsen, G. & Bentsen, P. (2019). Education outside the classroom increases children's reading performance: Results from a one-year quasi-experimental study. *International Journal of Educational Research*, 2019 (94), 42-51. Doi.org/10.1016/j.ijer.2019.01.009.

- Slåttvik, A. B. (2017).
Sprogundervisning i udeskole.
I: Ejbye-Ernst, N., Barfod, K. &
Bentsen, P. (red.), *Udeskoledidaktik
for lærere og pædagoger* (s. 209- 224).
København: Hans Reitzels Forlag.
- VIA.dk (2022). *Studieordninger for
læreruddannelsen. Fælles Fag: Lærers
grundfaglighed. PL3: Undervisning
af tosprogede elever*. Lokaliseret
d. 25. september 2023 på [www.via.dk/uddannelser/laerer/
studieordning](http://www.via.dk/uddannelser/laerer/studieordning).
- Winje, Øystein (2022). *The grass is
greener outdoors. Potentials for deep
learning in Norwegian uteskole*.
Ph.d.-afhandling. Oslo: Oslo
Metropolitan University.
- Winje, Ø. & Løndal, K. (2021). Wow!
is that a birch leaf? In the picture
it looked totally different: a
pragmatist perspective on deep
learning in Norwegian ‘uteskole’.
Education 3-13, 51 (1), 142-155. DOI:
10.1080/03004279.2021.1955946.
- Østergaard, W. (2021).
Registerkontinuum – et værktøj
til planlægning og refleksion. I:
Knudsen, S. K. & Wulff, L. (red.),
*Kom ind i sproget. Flersprogede elever
i fagundervisningen* (2. udg., s. 51-
72). København: Didaktikserien
Akademisk Forlag.